

SHARQ AL-ANDALUS

Estudios Arabes

Núm. 6 • 1989 • Anales de la Universidad de Alicante (España)

SHARQ AL-ANDALUS

Estudios Árabes

N.º 6

ALICANTE, 1989

**Anales de la Universidad de Alicante
ESTUDIOS ÁRABES**

Director:

MÍKEL DE EPALZA

Secretario:

MARÍA JESÚS RUBIERA MATA

Comité de Redacción:

FRANCISCO FRANCO SÁNCHEZ

MARGARITA LA CHICA GARRIDO

ENRIC A. LLOBREGAT CONESA

MANUELA MARÍN NIÑO

MARCELINO VILLEGAS GONZÁLEZ

Secretaria:

ENEIDA GARCÍA GARIJO

PORTADA: Fragmento peninsular del portulano árabe de Ibrahim de Murcia, Trípoli, 1463.

Depósito legal A. 20-1985

Gráficas DÍAZ, S.L. Calle Marte, 6. Alicante

EDITORES:

**DEPARTAMENT DE FILOGIES ÀRAB, CATALANA I FRANCESA
UNIVERSITAT D'ALACANT, SERVEI DE PUBLICACIONS
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA
GENERALITAT VALENCIANA**

DIFUSIÓN:

**SECRETARIAT DE PUBLICACIONS, UNIVERSITAT D'ALACANT
Apartat n.º 99, 03080 ALICANTE (España)**

COLABORADORES EN ESTE NÚMERO

P. BALAÑA I ABADÍA, Professor d'Historia, Cardedeu (Barcelona).

I. BEJARANO ESCANDILLA, Profesora de Estudios Árabes e islámicos, Universidad Central, Barcelona.

L. F. BERNABÉ. Departamento de Estudios Árabes e Islámicos, Universidad de Alicante,

R. BLASCO, Catedrático de Paleografía, Universidad de Cantabria.

R. I. BURNS, Catedrático de Historia Medieval, University of California, Los Angeles.

E. CERULLI (+), Director de la Accademia Nazionale dei Lincei.

A. EL GAFSI, Centro de Estudios Hispano-Andalusíes, Túnez.

M. DE EPALZA, Profesor de Estudios Árabes e Islámicos, Universidad de Alicante.

M. I. FIERRO BELLO, Instituto de Filología (Estudios Árabes), C.S.I.C., Madrid.

C. GOZÁLBES GRAVIOTO, Profesor, Málaga.

M. M. MARTÍNEZ ALMIRA, Departamento de Historia del Derecho, Universidad de Alicante.

M. J. PATERNINA BONO, Directora del Archivo Biblioteca Municipal, Alicante.

R. PINILLA, Profesor de Estudios Árabes e Islámicos, Universidad de Córdoba.

J. PUIG, Profesor de Estudios Árabes e Islámicos, Universidad Complutense, Madrid.

M. J. RUBIERA MATA, Catedrático de Estudios Árabes e Islámicos, Universidad de Alicante.

A. TLLI, Profesor de Historia, Universidad de Túnez.

M. VILLEGAS, Profesor de Estudios Árabes e Islámicos, Universidad de Alicante.

E. WEBER, Profesor de Estudios Árabes, Universidad de Toulouse-Le Mirail.

FILÒLEGS ÀRABS I OCCIDENTALS DAVANT DEL PROBLEMA DEL GENITIU

Per
JOSEP PUIG

Sota la influència de les llengües europees i de llurs gramàtiques, hi ha una tendència a aplicar a l'àrab categories i motlles exclusius de les mateixes. Això es dona evidentment en la qüestió dels cassos, doncs arribem a parlar de nominatiu, genitiu o acusatiu.

En aquestes pàgines no em proposo més que d'observar el tractament que en fan alguns filòlegs àrabs tradicionals i altres occidentals però conscient de les possibles diferències, a la recerca d'una millor comprensió del fet.

* * *

Els filòlegs àrabs es refereixen al que anomenem «genitiu» amb els termes *mahfâd*, «rebaixat» o *ma- \dot{r} âr* «llimat», segons pertanyin a les escoles gramaticals de Kufa o de Bassora, respectivament. Ambdós són uns participis passius que descriuen un fenomen fonètic afectant a la darrera consonant d'una paraula: Es fa «baixar» o es «llima» aquesta consonant al pronunciar-la amb una vocal, la «i».

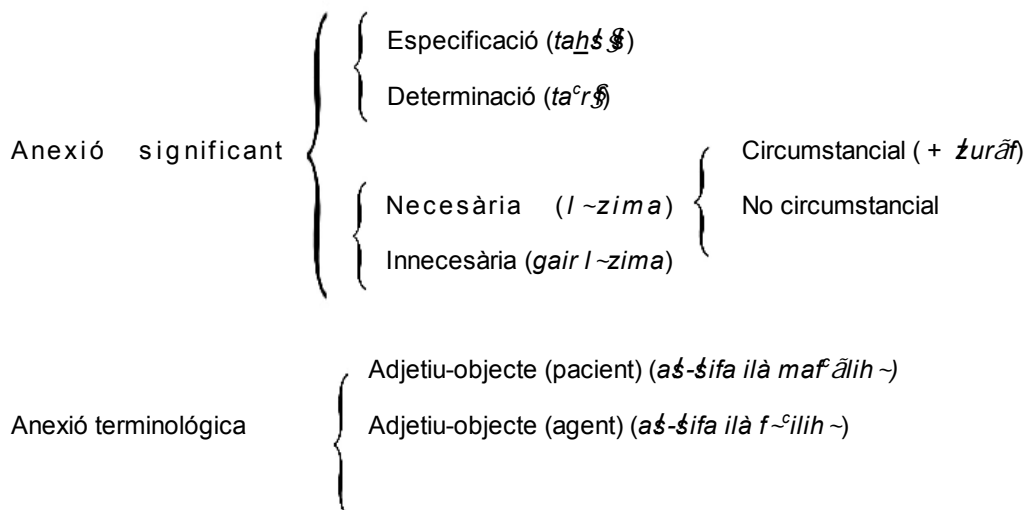
Sembla doncs que el que ens volen dir és que aquesta «i» o bé serveix per a atenuar l'explosió consonàntica que suposa una síl·laba tancada o per a possibilitar una cadena fònica, doncs la «i» té sovint una funció auxiliar (cf. Bravmann, *Studies*) però això no té res a veure amb les funcions sintàctiques pròpies del que entenem per «cas».

En aquest contexte, ja S. de Sacy (*Grammaire*, I, 397) va cercar una altra interpretació del terme *ma- \dot{r} âr*, en base al sentit originari de *-arra* com

«arrosegat», «tibat» i que seria la del genitiu com cas de l'«atragut» per un altre nom. No obstant, Fleischer (*Kl. Schriften*, 306) observa i amb molt de raó que com «atracció» s'aplica a la figura de l'anexió, *id-fa*, en resulta una contradicció amb el punt de vista tradicional sobre la *id-fa*. És difícil de creure que el primer terme, el *mud-f*, «afegit» pugui ésser «el que atrau», mentres que el segon, el *mud-f ilaihi*, «allò al que s'afegeix» vagi a ésser «l'atragut». El primer terme no té un sentit actiu sinó el segon, que precisament es posa en genitiu.

Sense donar-nos compte, hem passat d'una qüestió fonètica a cada a la de la *id-fa* amb la que sembla relacionada molt de prop, tal com s'ha vist des del moment dels primers gramàtics. Prenguem Sawaihi (+ 793) i az-Zamakhshari (+ 1143) com representatius de la línia clàssica, en la qual es situen separats per prou de temps. Malgrat això, llegim la mateixa sentència: «El genitiu (*-arr*) existeix en cada nom al que se li afegeix un altre (*mud-f ilaihi*)» (Sawaihi, *Kit-b*, # 100, I, 177). «Un nom no es posa en genitiu mes que per l'anexió» (Zamakhshari *Mufassal*, 36).

El genitiu es presenta vinculat inevitablement amb una construcció; dient-ho amb paraules del segon gramàtic: «l'anexió l'exigeix, tal com l'ésser subjecte o objecte exigeixen el nominatiu i l'acusatiu» (*ibidem*). Cal doncs conèixer aquesta figura i una manera de fer-ho és per inducció, aprofitant la classificació que ens ofereix az-Zamakhshari A través de la mateixa, podem fer-nos una idea del que és l'anexió i del paper del genitiu. Podem dibuixar aquest quadre sinòptic:

A q u e s t a classificació del Zamakhshari és més completa que la del Sawaihi, doncs aquest en l'esmentat # 100, es limitava a dir que el *-arr* es dona quan se li afegeix -pel davant- 1) quelcom que no és ni nom ni adverb (zarf), 2) un adverb o mot de circumstància, ó 3) un nom. Uns exemples ho aclaren: de 1), les partícules *bi-*, *li-*, *ka-*, *la-*, *ta-*; de 2), *ḥalfa*, *am-ma*, *qudd-ma*, *war-ʿa*, etc.; i de 3) a més del que nosaltres anomenem substantius, noms com *mith*, *gair*, *kull* o *baʿd*.

Quan az-Zamakhshari fa la primera divisió, entre una anexió semàntica i una normal, està senyalant la complexitat del fenomen que es dona a diferents nivells de la llengua. En principi, podem fixar-nos en un nivell purament formal.

Agafem, per exemple, una anexió pel significat -i és clar, també per la forma- com constitueixen les frases: *d~ru °Amrin*, «la casa de °Amr», o també *gul~mu ra~ulin*, «un vailet d'un home». Si observem com es comporten aquestes paraules dintre del conjunt de la llengua, fàcilment establím unes regles: el primer terme té llibertat en quant al cas, però no admet ni el *tanw* ni l'article. El segon terme té la llibertat en quant a determinació, però no en quant al cas (genitiu o cas oblic). Entre l'un i l'altre hi ha una concordància en el nombre i crida l'atenció el fet de que només l'article pot intercalar-se entre primer i segon terme. Si el primer rep un qualificatiu o demostratiu, aquests van darrera del grup, doncs afecten tot el grup: *kit~bu LI~hi I~lazzu*, «el llibre gloriós de Déu». Com que la intercalació no és possible, cal recórrer al pronom: *saifu Zaidin wa-rumhuhu*, literalment: «l'espasa de Zaid i la llança d'ell». Az-Zamakhshari no obstant reconeix el en Mufa^{ssal} (p. 42, 1. 12 i ss.) que la poesia admet la intercalació i ens dóna exemples, entre ells aquest de Farazdaq: *baina ḍir~ay wa--abhati l-asadi*, «entre els dos braços i el front del lleó», i aquest de Durna: *hum~ahw~f̣il-harbi man l~ah~lahu*, «ells dos són els germans en la guerra del qui no té germà».

La interpretació més fàcil en aquests cassos és la de considerar-ho una llicència poètica, pero fins a quin punt aquesta seria possible si el genitiu com a cas hagués perdut tota la seva funcionalitat? Sembla més lògic creure que hi havia un estat de recció nominal marcada per la vocal desinencial, de manera que l'ordre de les paraules en la frase no era imprescindible per a comprendre la situació de dependència.

Aquestes normes però no es compleixen del tot, com sabem, quan l'anexió no és «autèntica» *gair al-haq* sinó tan sols formal. Dels exemples que ens donen els esmentats gramàtics, podem subratllar-ne tres: *r~kibu farasin* «que munta un cavall», una construcció, en la qual davant del genitiu es posa un adjectiu verbal o participi i en la qual el genitiu equival a l'objecte verbal, *Hindun —'ilatu l-wiṣ~hi*. «Hind, el cinturó de la qual està solt», on també un adjectiu verbal precedeix el *mud~f*, però on el genitiu no és objecte sinó subjecte de l'acció verbal; i finalment l'exemple tan utilitzat de *hasanu l-wa~hi* «bell de cara», en la qual el «regent» és un qualificatiu sense connotació verbal i el genitiu és subjecte d'una oració nominal.

La construcció en sí ofereix un ordre «irregular», doncs un adjectiu, verbal o no, *habar* o *t~bi°* va darrera del substantiu corresponent i aquí és al revés.

En quant al comportament lingüístic, la nota principal és l'admissió de l'article. El fet d'afegir un adjectiu al *mud~f ilaihi* fa que tota la construcció funcioni com a tal, en el sentit de no crear determinació i això ens ho recorda el mateix Sawaihi:

«Tens que saber que en àrab el primer terme de l'anexió (*mud~f*) no admet l'article més que quan s'afegeix a la determinació de cosa coneguda, dins d'aquest capítol, com dient: aquest bell de cara» (Kit~b, I, # 41, p. 83).

car l'adjectiu «malgrat de tenir un genitiu darrera, no es determina» (Ibidem). Doncs bé, aquesta construcció divergent va cridar molt l'atenció dels filòlegs àrabs, en especial quan el mud-f no era un adjectiu (šifa) qualificatiu o bé verbal, sobre tot passiu (maf °āī), sinó actiu i transitiu (f~°il).

L'expressió r~kibu farasin «que munta un cavall» i que seria representativa d'aquest grup com hem vist, poc ens diu de les complicacions que poden sortir, i en les quals té que veure la determinació o indeterminació del conjunt i que inclouen també la possibilitat de l'acusatiu en el lloc del genitiu. D'elles ens en parla Sšawaihi en els capítols # 37 del Kit-b (p. 70-74, equiparació del participi amb l'imperfectiu), # 39 (pp. 77-79, participis amb l'article), # 41 (pp. 81-88, i az-Zamahšarš pp. 37 (1.17)-38 (1.5) aquest amb la brevetat que el caracterisa en el Mufassal.

Tan Noeldeke (Zur Grammatik, pp. 29-31) com Fleischer s'ajusten al que aquells presenten i em sigui permès de recollir l'exposició del Oarrer (Kl. Schriften, 605-608), d'aquesta manera:

1. L'exemple posat abans, r~kibu farasin, on el genitiu està indeterminat, suposa que la id-fa no produeix determinació.

2. El complement pot estar determinat: —mi°u n-n~si «que reuneix la gent», i en tal cas el conjunt pot ésser-ho o no.

2.1. Ho serà si

2.1.1. el participi ha perdut tota noció temporal: b~°itū d-dahki «que provoca el riure», i si

2.1.2. es pot identificar amb un nom d'acció i té sentit de passat: k~ tibu l-kit~bi «el que va escriure el llibre».

Pel contrari, la indeterminació s'imposa quan

2.2. l'acció expressada en el participi és transitòria tan si està referida al passat, present o futur. 1 Fleischer fa arribar una cita corànica:

Rabban~. Innaka —mi°u n-n~si li-yaumin la raiba fšhi. (Sura 3.7) «Senyor meu! Tú seràs el que reunirà la gent un dia, del qual no n'hi ha dubte». Sšawaihi ens dóna molts exemples en p. 71 (1.7)-73 (1.5).

El comportament d'aquesta id~fa amb l'article, a situar-lo davant del mud-f té la seva lògica, però veiem primer els fets: l'article no pot determinar ni les construccions de # 1. ni les de 2. 1. En quant a les de 2.2., les donades no són unànims:

2.2.1. Hi ha acord general en admetre que si el genitiu té article, també el pot dur el primer terme: ad-d~ribu r-ra uli, i en el dual i plural masculí extern tenim una solució de compromís: la nunació desapareix: ad-d~rib~ r-ra uli, ad-d~ribā r-ra uli.

2.2.2. Si el *muḏ~f ilaihi* està determinat d'una forma diferent que per l'article, per exemple, per ésser un nom propi «Zaid» i el *muḏ~f* està en singular, els gramàtics de Bassora no ho admeten, però sí els de Kufa, com al-Farr~' (+ 822) que diu *ad-ḏ~ribu Zaidin*. Ara bé, tots ho admeten si el *muḏ~f* és un dual o plural masculí sa.

Quines són les raons d'aquest comportament? Sembla fàcil de comprendre que en el primer dels cassos la presència de l'article destruiria la indeterminació que deu prevaler quan el segon terme va sense ell. Sota un aspecte formal, es dona una regla que exclou simplement la possibilitat de que l'article només pugui anar davant del primer terme.

En el segon cas (2.1.) manca la natura adjectival, característica de l'anexió descriptiva i que en sí és indiferent a la determinació, i per tant el comportament negatiu respecte de l'article correspon al de la *id~fa* primària.

Finalment en 2.2., l'aspecte imperfectiu s'associa amb l'adjectival i si el segon terme porta l'article el conjunt és susceptible de portar-lo també.

El problema es planteja quan el *muḏ~f ilaihi* està determinat pel sentit, però no formalment. En sí no hi ha motiu per a que el grup no admeti l'article, tal com fan els de Kufa, però la llengua té la seva dinàmica formal, i sembla imposarse la línia que l'exclou, precisament per a no «xocar» amb la norma de que l'article si va davant del grup, també té que anar-hi davant del segon terme.

En definitiva, crec que també aquí es reflecteix l'evolució suggerida en pag., és a dir, que l'ordre dels mots i la posició de l'article són norma dominant i que la funció d'una marca de genitiu cal buscar-la de manera residual.

No és aquesta, és clar, l'explicació dels filòlegs àrabs que considerem. L'explicació es basa en l'«alleugerement» fonètic: prenem *az-Zamaḏ~ribu Zaidin* i el tractament del darrer cas (2.2.2.) en *Mufaḏ~ribu Zaidin*, p. 37. El que tothom accepti les construccions *wa-humu ḏ~ribu Zaidin* però la majoria no accepti *ad-ḏ~ribu Zaidin* es deu a que «no guanyes un alleugerement amb l'anexió, com l'aconseguixes en el dual o en el plural». El que vol dir sens dubte, és que hi ha una fórmula alternativa: amb l'acusatiu, per exemple, *ad-ḏ~ribāna* °r-ra~ula, però que és més pesada.

Aquesta és l'explicació que també ens dona Sḏawaihi (Kit~b, # 37, pp. 71-72; # 39, p. 78) encara que és evident que la substitució no es pot fer comptant només amb aquest factor. Les possibilitats d'aquesta les considera entre els capítols 37 i 41 del Kitàb i l'aspecte duratiu que el nom de *f~il* pugui tenir resulta fonamental (v. Noeldeke, Zur Grammatik, p. 33). D'aquesta manera tan podem llegir *kullu nafsin ḏ~iqatu l-mauti* (Sāra 3. 182) («Totes les ànimes tastaran la mort») com *al-muḏ~ribāna ḏ~lta wa'l-mu'tāna z-zakāta* (Sāra 4. 160 («els que fan la oració i donen l'almoina»)). El primer exemple l'explica per l'alleugerement (Kit~b, # 37, p. 71, 1. 11) i el segon, més o

menys pel contrari, «perquè el nān està fixe» (Kit-b, # 39, p. 78, 1. 2-3). En ambdós cassos el sentit duratiu no es pot negar.

* * *

Malgrat l'interés que té la conversió entre el genitiu i l'acusatiu, no podem oblidar que el nostre objectiu està en la relació entre el primer i la construcció de la id-fa. Fins ara hem vist les característiques comuns i les diferencials entre l'anexió formal i la semàntica des del punt de vista del comportament lingüístic com és l'ordre o la posició d'una partícula. Però dintre de la id-fa pròpia, az-Zamānī. Si els demés filòlegs àrabs aprofondeixen en noves distinciones, no sempre estrictament lingüístiques.

Aquest és el cas de la divisió que fa segons el resultat que produeix l'anexió de dos noms substantius en quant a la determinació. Abans hem vist (p.) que si el mud-f tenia valor «adjectival», no en resultava una determinació, i això també pot passar amb dos «substantius».

En el Mufassal, p. 37, parla de ta^r i de ta^s y posa aquests exemples: «produeix determinació (ta^r) d-ru °Amrin (la casa de °Amr) i produeix especificació (ta^s) gul-mu ra-ulin (un vailet d'un home)». Altres exemples que proporciona són h-tamu fissatin, «un anell de plata», siw-ru dahabin «un braçalet d'or» o b-bu s-in «una porta de fusta de teca», però no en canvi imr-atu ha-min, «una dona d'un barber», popularitzat per Fleischer M. Schriften, p. 602).

Igual doncs que en l'anexió formal, el bloc resultant és indeterminat. Les raons són ben diferents: en el cas de la primera, la natura adjectival el feia «neutre» a la determinació, i podia rebre l'article en molts cassos. Aquí pel contrari, la indeterminació és quelcom d'essencial: gràcies a ella, el nou concepte que resulta de l'anexió manté una extensió general. En una especificació, ta^s, l'article no pot aparèixer ni davant ni en mig del grup, així com tampoc el segon terme pot estar determinat per altres vies. El ta^s s'associa i es confon amb l'aposició °atf al-bay-n (cf. Mufassal, p. 50). Resulta el mateix de dir sanamu dahabun que sanamun dahabun «un ídol d'or», o de dir sanamu dahabi, que asanamu dahabu. En el segon exemple, hem passat de l'especificació a la determinació concreta.

Si prescindim de les desinències de cas, la construcció en el primer exemple és la mateixa. Wright (A Grammar, v. II, p. 229B) diu però que la construcció aposicional és més antiga. Seria perquè abans el genitiu tenia una funcionalitat que no comprenia l'especificació, i menys la del material?

Està clar que l'anexió autèntica té el comportament formal descrit al començament degut a que produeix determinació, però aquesta no és resultat exclusiu d'aquella:

«la determinació (ma^rrifa) és el senyalar una cosa concreta, i com-

prèn cinc classes: el nom propi, el pronom personal, el deíctic (demostratiu i relatiu), el nom que porta l'article i el primer terme en una aneisió pròpia» (Mufaŕŕsal, p. 81).

Això no vol dir que la determinaci3 no sigui un factor essencial en l'aneisió pròpia, on el primer terme té que ésser un substantiu, i aquest factor és precisament el que la diferència de l'aneisió també entre noms com és la «impròpia» d'especificaci3.

La classificaci3 d'az-Zamaŕŕsar ŕinclou una subdivisi3 de l'aneisió semàntica sota el criteri de la regularitat, o fins i tot necessitat, amb la qual determinats «noms» sempre apareixen com afegits a altres, és a dir com a primers termes d'una id~fa. De seguida passa, però a una altra subdivisi3 d'aquella, segons aquests primers termes pertanyin a dues categories de significat: una relativa a les posicions en l'espai i el temps, i l'altra, a normes lògiques. Per al primer grup, l'àrab té un nom «zarf», però no per al segon, del qual en són exemples «tot» (kull), «part» (ba'ŕ), «semblant» (miŕ) o «diferent» (gair), els quals no produeixen determinaci3: marartu bi-ra~ulin miŕ-ka, «vaig passar a costat d'un home igual que tú» (Mufaŕŕsal, p. 38).

Utilitzar per a la classificaci3 un criteri de significat, com és de pertànyer a les relacions espai-temps o a les lògiques, significa passar d'un nivell lingüístic a un de meta-lingüístic, d'un conductista a un lògic. És una cosa freqüent en la gramàtica àrab tradicional. Pensem que la classificaci3 que acabem de veure té un antecedent en Sŕawaihi (Kit~b, # 100) i abans esmentat en pàg. . El seu criteri era molt senzill: divideix la id~fa segons s'afegeixi un mud~f nominal (ism), circumstantial (zarf) o diferent dels dos, les partícules, al corresponent genitiu.

Evidentment hi ha unes diferències entre els dos filòlegs, que reflecteix tan el desenvolupament de la ciència gramatical com de la mateixa llengua. Az-Zamaŕŕsar per exemple, no parla de partícules com bi, li, min, etc. dintre de la id~fa nominal, és a dir, d'un nom afegit a un altre, sinó que ho fa més endavant (Mufaŕŕsal, pp. 131-134) en un capítol a part i advertint d'entrada la coneixió verbal d'aquestes partícules, les quals «fan arribar els continguts dels verbs als noms» (ibidem, p. 131, 1. 4). Sens dubte, aquesta coneixió verbal és més important que el fet de que la partícula afegida a un nom, pugui fer-lo acabar en «genitiu».

En conjunt, no obstant, no se'ns ofereix una teoria conseqüent de la id~ i del ~arr, de l'afegir mots i de l'acabar en -i, potser per les dificultats d'un mètode que opera a diversos nivells indistintament, però en qualsevol cas per la complexitat i el nombre de construccions que s'arreglen amb les esmentades figures. Veiem doncs si filòlegs occidentals la completen.

* * *

És un mèrit indiscutible de H. Reckendorf, com ja ho va reconèixer H.

G-tje (Strukturen, p. 61) haver establert que les diferents classes de genitiu, constituïdes en base a la terminologia de la gramàtica llatina, responen en definitiva a les possibles menes de relació entre dos noms:

«caldria veure si en la construcció del genitiu no poden reparèixer totes les relacions sintàctiques que existeixen en general, entre dos noms» (Die synt. Verh., p. 125).

Per això G-tje introdueix l'expressió de «conexions de genitiu com proposicions enunciatives en potència»^{*}. Els potencials enunciats poden classificar-se segons categories filosòfiques que també venen de l'anàlisi del nostre llenguatge, per exemple les aristotèliques, i resulta que la classificació de Reckendorf està molt a prop d'aquestes.

Ens enumera onze forms de relació: 1) entre subjecte i predicat (el genitivus exegeticus dels gramàtics llatins), 2) del subjecte amb la matèria o forma (recordem exemples de tal i tal), 3) entre la mesura i el mesurat: *Ḥal-Ḥaʿbudin*, «tres esclaus», 4) una relació de valor moral: *—annatu naʿṣnin*, «un jardí de felicitat» (Sâra 56:88), 5) entre predicat i subjecte, com en els exemples d'anèxió descriptiva amb un adjectiu o participle de *muḏ-f*, 6) entre l'objecte i el seu posseïdor. En aquest punt, Reckendorf (Die synt. Verh., pp. 129-130) fa una interpretació personal de la relació de possessió en les llengües semítiques. Li sembla que en aquestes, l'objecte posseït és gramaticalment el subjecte i d'aquí que els exemples siguin «derivats»: *—ru buyātihim* «el veí (que tenen) llurs cases» (ibid., p. 130).

7) La relació de la part (1er. terme) amb el tot (2on.): un partitiu que inclou l'elatiu: *ašgaruhum*, «el més petit d'ells», 8) amb l'espai o temps circumdant en un sentit d'àmbit: *qutlà Uḥudin* «els morts de (la batalla d') Uḥud», 9) relació del verb -en forma de nom d'acció- amb el seu subjecte, i.e., genitivus subjectivus, 10) o amb el seu objecte, g. objectivus, i 11) una relació comparable amb la de 3), però on el genitiu no és res mesurat, sinó només delimitat: *fSayy-mi ʿUm-na*, «en els dies de ʿUm-n» (ibidem, p. 132).

Amb paraules d'*az-Zamān* aquests són exemples d'anèxió no obligatòria. Com explica Reckendorf la que sí ho és? La seva resposta introdueix una expressió anàloga: connexions de genitiu «rígides» (erstarre). Aquestes comprenen: a) la correlació, b) tot o part, c) igual o diferent i d) la identitat. Els exemples els podem posar fàcilment i les pàgines corresponents de Reckendorf (op. cit., pp. 133-153) en sadollen.

Encara que Reckendorf es moguéssin bàsicament en categories de la filologia llatina o clàssica, el seu intent sistematitzador ha aconseguit de fer-nos comprendre la complexitat que es descobreix en les construccions de «genitiu». De fet, les categories que ell empra no són molt diferents de les que

* Genitivverbindungen als potentielle Aussagesätze.

un lingüista actual pugui aplicar, i aquí tenim Vanalisi de V. Cantarino (Syntax, # 71-89, pp. 90-157) per a confirmar-ho.

Utilitza aquest unes «categories of meaning» que són les de possessió, pertinença a un grup, partitiu, relació amb el material (una modalitat del partitiu), amb l'objecte, amb l'agent o subjecte, de la qualitat amb el que la posseeix, o a la inversa. Exemples d'aquestes dues darreres són: *hasanu mu^c-malatihi*, «el seu noble comportament» (ibidem, p. 114) i la salutació *mas~'a-l-fairi*, «bona tarda» (p. 115). Altres categories són les de destí o contingut, d'explicació (=epexegetic), temps, lloc o mesura i «la relació entre un nom i la seva especificació o determinació». Entren aquí, normalment, els cassos d'anexió impròpia: *lubn~n^{su} l-abli*, «libanès d'origen» (p. 116).

També parla Cantarino d'unes construccions «especials» de manera semblant a les connexions «rígides» de Reckendorf o les «forçoses» d'az-Zamaksar. A més de les conegudes senyalant la «part» o el «tot», «identitat», «semblança», etc., voldria destacar les referències a *š-hib*, ahí i termes de relació familiar, que perden el significat originari i funcionen en analogia: *ash~bu l-haq^{si}ati*, «els realistes» (ibidem, p. 120).

Podem dir no obstant que malgrat estudiar un àrab modern on es reflecten els resultats d'una evolució inevitable, les coincidències amb Reckendorf predominen. Un avantatge de Cantarino crec és la clara distinció entre el nivell lingüístic, i.e., normes de construcció, i el meta-lingüístic, de les categories de significat que són les que ara ens interessen. Encara que ell les consideri des d'una aproximació empírica, no són molt diferents de les que establia Reckendorf seguint més aviat les guies de la filologia clàssica. Les raons tenim que buscar-les en la mateixa natura del llenguatge i del pensament que recorre a unes categories universals, encara que les construccions que les expressen varïïn.

L'intent més profund d'explicar unitàriament aquesta varietat de relacions o categories el fa H. Gätje en l'article «Strukturen der Genitivverbindung» citat en la bibliografia, on estableix que en el genitiu es manifesten dues categories filosòfiques: una lògica i una ontològica. Gätje es basa en l'exposició de Reckendorf, per una part, i en l'instrumentari de von Freytag, autor de l'obra *Logik. Ihr System und ihr Verhältnis zur Logistik* (Stuttgart, 3a, 1961), per l'altra.

La lògica ordena els ents en espècies i gèneres, i per això l'àmbit dels genitius «lògics» comprèn sobre tot les relacions entre subjecte (espècie) i el predicat (gènere). Aquelles entre subjecte i objecte no són explicables per una identitat parcial entre gèneres i espècies, però no obstant hi ha una relació comú, que Gätje considera «ontològica».

Exemples de nivell «lògic» provinents de Reckendorf els trobem en el seu genitiu exepegètic, de la matèria, la forma, del mesurat, etc. (v. *Strukturen*, p. 72). De relació ontològica, ho són tan l'objectiu, com el del posseïdor, el partitiu o les connexions «rígides».

La meua referència a Gätje és sens dubte parcial i simplificada; espero però que sigui suficient per a demostrar que darrera d'una construcció determinada, la llengua àrab no «enmagatzema» un desordre de categories inconexes, sinó aquelles que articulen el nostre coneixement i en darrer grau, una funció que ell anomena «Ontologisierung» (ontologització) i que afecta tan als conceptes com a les relacions lògiques, constituint-los en entitats independents. En aquesta funció, Gätje hi veia la força lingüística autèntica de la construcció de genitiu (Strukturen, p. 65).

* * *

Després de llegir els filòlegs àrabs i occidentals esmentats, difícilment podem parlar de «genitiu» com d'un cas gramatical en el sentit clàssic. Ja el mateix Sawaihi l'associava amb una construcció, la id~fa, que des del punt de vista històric, i seguint a Reckendorf (Die synt. Verh., pp. 124-125) serà posterior.

L'anexió que no volia dir res més que afegir un nom a un altre, el qual pren la desinència -i, resta funcionalitat al genitiu i només les «excepcions» en queden com testimonis. L'ordre dels mots, la posició de l'article o l'efecte de determinació són els veritables factors que la defineixen.

L'anexió, ara bé, té un espectre més ampli que el d'un cas genitiu, encara que aquest fós el cas ad-nominal en exclusiva (), doncs cobre també alguna part del verb (a través de les partícules). S'ha convertit en la construcció per excel·lència entre noms.

D'aquí que uns segles més tard, az-Zamakhshari tingui necessitat d'entrar en una classificació que expliqui els sentits ben diferents que pot tenir. La tendència regularitzadora de la llengua, evident en la id~fa, no anul·la fenòmens o categories del coneixement. Aquest camí és el que segueixen sobre tot Reckendorf i Gätje, i pel que completem la nostra aproximació.

*)Recordem la vinculació del genitiu amb els noms de pertinenència (nisba) que sembla limitar la seva funció. Cfr. Reckendorf, Die synt. Verh., pp. 121-122.

BIBLIOGRAFIA

(Les abreviacions utilitzades figuren al final de les donades)

BRAVMANN, Meş. *Studies in Semitic Philology*. Leiden, 1977. V. en especial, pp. 3-93: «The vowel -i as an auxiliary vowel», pp. 209-211: «Genetic aspects of the g. in the Semitic languages». *Studies*.

CANTARINO, Vicente. *Syntax of Modern Arabic prose*. Vol I: The simple sentence. Londres-Bloomington, Ind. 1975. *Syntax*.

FLEISCHER, K. L. *Kleinere Schriften*. Vol. I: Beiträge zur arabischen Sprachkunde (Zu de Sacys Grammaire Arabe). Leipzig, 1885. *Kl. Schriften*.

GÄTJE, Helmut. «Strukturen der Genitiwerbindung. Untersuchungen am arabischen Genitiv». *Die Sprache*, 11/1965/61-73. *Strukturen*.

NOELDEKE, Theodor. *Zur Grammatik des klassischen Arabisch*. Viena, 1897. R. Darmstadt, 1976. *Zur Grammatik*.

RECKENDORF, Hermann. *Die syntaktischen Verhältnisse des Arabischen*. Leiden, 1895, R 1967. *Die synt Verh.*

SACY, Silvestre de. *Grammaire Arabe*. Paris, 1810. *Grammaire*.

SĀWAIHI. Kit-b S., Le livre de SĀwaihi. Ed. H. Derenbourg. Paris, 1881, R Hildesheim, 1970. *Kitab*.

WRIGHT, W. *A Grammar of the Arabic Language*. Londres, 1859-1862, L. R. Cambridge, 1967. *A Grammar*.

az-ZAMARĪ. *Al-Mufaššal fī-Naħw*. Ed. J. P. Broch. Oslo, 1859. *Mufaššal*.